

Festivalului Internațional de Teatru Atelier, Baia Mare

Nicolae PRELIPCEANU

Fiti mai atenți la Festivalul Atelier!

Mărturisesc de la început că nu sunt un obișnuit al **Festivalului Internațional de Teatru Atelier**, inițiat de Radu Macrinici la Sfântu Gheorghe și ajuns de trei ani la **Baia Mare**. De aceea m-am dus acolo cu oarecare scepticism: ei, o să fie, probabil, niște spectacole pe care a tunat și le-a adunat. Dar fața locului s-a arătat altfel decât mă pregătisem eu să o văd. Selecția a fost făcută cu atenție, pentru că altfel nu am fi avut, reunite în cele șapte zile de festival, atâtea nume de actori și regizori, unii dintre ei mai puțin cunoscuți, dar nu mai puțin demni de toată atenția spectatorilor.

Deschiderea a fost făcută de Radu Afrim, cu spectacolul său de la Arad, *Vis. Toamna*, cu o piesă a dramaturgului norvegian Jon Fosse, un Ibsen al timpului nostru, dacă ne este permisă comparația. O poveste în care visul se întretaie cu realitatea, dragostea cu moartea, trecutul cu prezentul, relativizând totul, dând o aură de eternitate îndoielnică fiecărui fapt, fiecărei întâmplări, fiecărei persoane. Radu Afrim a reușit să creeze atmosfera ideală pentru punerea în scenă a unor asemenea extrem de subtile mișcări ale sufletului și minții, cu mijloace ce duc cu gândul la plastica expresionistă, beneficiind de actori excepționali precum Ramona Dumitrean care, în cele din urmă, nu a fost decât, vai, nominalizată la Premiul pentru cea mai bună actriță; tot o interpretă din Afrim, dar din spectacolul de la Piatra Neamț, cu *Povestea nebuniei (noastre) cea de toate zilele*, a raportat victoria, și pe bună dreptate: Coca Bloos. De altfel, Radu Afrim a fost, alături, de Victor Ioan Frunză, un răsfățat al acestei ediții a Festivalului de la Baia Mare, el fiind prezent cu un al treilea spectacol în concurs, *And Bjork, of course*, pus în scenă la Ploiești, și peste toate sau cu toate acestea în spate, fiind subiectul unui „Portret în atelier”, unde laudele nu l-au copleșit, deși au fost numeroase și întemeiate, în schimb, era să-l copleșască o mică observație a unui critic despre manierismul care l-ar pândi.

Al doilea regizor prezent cu mai mult de un spectacol în Festival a fost, spuneam, Victor Ioan Frunză, care și-a prezentat ultima sa premieră băimăreană, cu prima parte din *Caligula* de Camus, într-un spectacol realizat, ca de obicei, împreună cu Adriana Grand, și care a entuziasmat pe toată lumea, publicul și spectatorii, nu puțini. A entuziasmat și tânărul actor George Costin, interpretul lui Caligula, care a găsit tonul just între tandrețe, morbiditate, cruzime copilărească justificată supramatur și grație, înscriindu-se, poate, între interpreții remarcabili, de ținut minte, ai acestui rol în teatrul românesc. Asta, desigur, cu condiția să fie văzut și de altă lume decât de cei prezenți la Festivalul Atelier. De altfel, George Costin s-a învrednicit, a doua oară consecutiv, de Premiul pentru cel mai bun actor. Celălalt spectacol al lui Victor Ioan Frunză a fost o surpriză: o comedie a unui autor

maghiar, Egressy Zoltán, despre vremurile tranziției, exact așa cum le trăim și noi, în prezent. Dar nu ăsta e meritul principal al spectacolului, cât faptul că regizorul, ca și dramaturgul, a reușit să găsească echilibrul între starea generală de bovarism a unor oameni umili dintr-un târg pierdut și șmecheria postcomunistă dezlănțuită, care ține locul de inițiativă particulară pe aceste meleaguri, totuși, răsăritene încă. Piesa și spectacolul se intitulează *Portugalia*. Jucată de actori perfect anonimi, din punctul de vedere al unui spectator ori chiar al unui critic din altă parte a țării, spectacolul a demonstrat, ca și celălalt, *Caligula*, că, de fapt, există resurse artistice latente în mulți dintre cei neluați în considerare de critică, atâta doar că trebuie un regizor abil, o călăuză, de fapt, a actorului, care să știe să trezească latențele în acești oameni. Povestea Teatrului din Baia Mare mi-a amintit o experiență, din păcate scurtă, petrecută cu câteva decenii în urmă la oropsitul (și în prezent!) teatru din Turda, când pușinii și dezabuzaii actori de acolo au intrat pe mâna lui Aureliu Manea. În jurul unui mare regizor se poate construi sau reconstrui un teatru, nu sunt primul să o spun, dar cred că e nevoie să o tot repetăm, poate aud și alte naționale sau municipale din țara aceasta, altfel patria teatrului. Cu sau fără actori. Victor Ioan Frunză a primit, în cele din urmă, Premiul pentru cea mai bună regie, iar actrița Inna Andriucă – Premiul pentru cea mai bună actriță în rol secundar și Sorin Miron corespondentul masculin al acestui premiu. Cât despre Premiul pentru scenografie, acesta a fost decernat Adrianei Grand pentru construcțiile ambelor spectacole.

Fără a primi altceva decât nominalizări, un alt subiect de „Portret în atelier”, Teatrul 74 (nu înțeleg de ce se încapătănează dl. Nicu Mihoc, un excelent actor și manager, să păstreze titlatura greu de acceptat în românește „Teatru 74”, near-ticulat), a fost prezent cu trei spectacole, remarcabile fiecare în felul său, și anume *Vestul singuratic*, încă o poveste crudă de alcoolism și crimă din Irlanda cine știe căror ani, în interpretarea magistrală a celui amintit mai sus, a lui Claudiu Istodor, a lui Theo Marton, nominalizat și el pentru rol secundar, precum și a unei excelente actrițe, Serenela Mureșan, care nu s-a ales decât cu o nominalizare, dar pentru rolul principal din celălalt spectacol, *Eden*, și aceasta o poveste de alcoolism dar, slavă Domnului, nu de crimă, ci de dragoste conjugală expirată. În sfârșit, în al treilea spectacol al acestui teatru independent, a apărut o promisiune certă a școlii de la Târgu Mureș, Cătălin Mândru, foarte „mândru” într-un *one-man-show* de o mare inventivitate și mobilitate spirituală, care a pus la încercare o mulțime de calități ale acestui interpret încă student, dar de mare talent. Spectacolul se intitulează *Cyrano de Bergerac, poate...* și a fost regizat destul de modest de Adrian Iclențan. Și Cătălin Mândru a primit o nominalizare la Premiul pentru cel mai bun actor.

A mai impresionat spectacolul unui regizor tânăr de la Sfântu Gheorghe, un spectacol de mișcare, foarte expresiv interpretat de Atelierul de teatru-dans al Ansamblului de dans „Trei Scaune”. Regia: Zolán Zakariás. O poveste despre teroare și închisoare, despre lagăre și totalitarism, „spusă” cu mijloace simple, dar extrem de convingătoare, ceva reluat într-un fel „intimist” într-un spectacol de la sfârșitul Festivalului, cel al Vavei Ștefănescu, *Cvartet pentru o lăvălieră*. Zolán Zakariás a fost pe punctul de a câștiga trofeul pentru regie. Dacă nu era Victor Ioan Frunză...

O impresie puternică a produs asupra publicului și a unora dintre critici spectacolul japonezului Hikaru Otsubo, *Visul marelui arbore*, în stilul de dans „butoh”, o subtilă îmbinare a dansului tradițional japonez și a privirii îndreptate spre cultura occidentală, al cărei fan se declară interpretul, în egală măsură și coregraf. Premiul pentru coregrafie i-a revenit după o luptă destul de scurtă.

Punctul cel mai de jos al Festivalului va fi fost *Monged (Cu creierii varză)*, o descriere destul de amănunțită a simptomelor intoxicației cu drog și alcool, despre care puțină lume și-a dat seama de ce e teatru, cu atât mai puțin cu cât, în afara lipsei poveștii, a dramei, nici regia nu strălucea decât prin absență, cei trei interpreți fiind cam de capul lor pe scena de la sala Studio. E drept, nici spectacolul *Fotel*, al Teatrului „Moricz Zsigmond” din Nyiregyháza nu a prea convins, deși actorii, și aici, s-au descurcat destul de bine. Dar acea rețea de povești ale unor alienați dintr-un azil de profil, ca să zic așa, nu a prea fost înțeleasă, lipsind traducerea. În schimb, a fost o încântare *Amalia respiră adânc*, spectacol al tinereții creatoare în care se întâlnesc două tinere artiste de mare perspectivă, actrița Cristina Casian și regizoarea Mariana Cămărășan. O trecere în revistă a întregii perioade comuniste, de la primele zvâcniri la ultimele și după, cu un text sintetic de Alina Nelega, preluat creator la nivelul de sus, de regizoare și de actriță. Muzica a fost și ea expresivă și evocatoare. În total, o operă de artă lucrată cu multă atenție și profesionalism. Actrița a fost nominalizată.

Marele Premiu Atelier pentru cel mai bun spectacol i-a fost decernat micii trupe de la Teatrul Credo din Sofia, pentru spectacolul *Mantaua*. Spectacolul, jucat de Nina Dimitrova și Vassil Vassilev-Zuek și realizat de cei doi împreună cu

Vlad BÂRZANU și George COSTIN în *Caligula* de Camus

Foto: Adriana Grand

Sletozar Gagov, a fost o adevărată încântare, o paradă de talent multiplu, de actor, de creator de decoruri, de păpușar, pe care au desfășurat-o cei doi interpreți, din păcate lipsă la festivitatea finală de premiere, ca atâția alți premiați.

O seară de poezie autentică, sensibilă și delicată, a fost aceea cu spectacolul creat de Petru Maier Bianu și Costin Soare, cu texte din cartea lui Juan Ramón Jiménez, *Platero și Eu*. Din păcate, actorul a recitat destul de fără nuanță textul, iar montarea imaginilor a sugerat o mecanică destul de elementară, deși intenția lui Petru Maier Bianu ar fi fost aceea de a marca diferența dintre poezie și realitate. Dar, aici, textul salvează totul.

Au mai prezentat spectacole și mici performanțe Oleg Soulimenko, rus din Austria (*Working Class Hero*), Etta Ermini Mouvement Theatre din Londra (*Fixed Wheel*), Teatrul Pi Buni din Piatra Neamț (*Chat* pe text de Ștefan Caraman), dar și Teatrul Tineretului din același oraș cu *Povestea nebuniei...*, evocată mai sus, unde a impresionat și Cezar Antal, nominalizat la Premiul pentru cel mai bun actor. Un spectacol solid, fixat deja în memoria celor care l-au văzut a doua oară, atât pentru concepția regizorală, cât și pentru jocul actorilor și scenografia destul de clar evocatoare a celei din filmul *Dogville*.

A oferit un premiu și Fundația ACCUMM, reprezentată de Petru Maier Bianu, de față și la librărie cu lansarea ediției a doua din romanul său *Inventarul iernilor*, lansat odată cu volumul de poeme al lui Dan Lotoțchi. Premiul Fundației ACCUMM se dă de mai mulți ani, pentru muzica de teatru, anul acesta beneficiarul fiind Radu Afrim.

Secvența colocviilor nu poate fi omisă, cel despre Antonin Artaud prilejuind prelegerea remarcabilă a unei specialiste, dna Florence de Mèredieu, autoarea a nu mai puțin de șase cărți consacrate acestui geniu pustiu al secolului XX. Au mai avut intervenții demne de interes Marian Popescu, Hélène Lecossois, Dana Puiu, Melinda Söregi ș.a. Juriul Festivalului a fost alcătuit, anul acesta, la a XVI-a ediție, din: Claudiu Groza, Gabriela Lupu, Dana Puiu, Nicolae Prelipceanu (președinte), Anca Rotescu.

Ceea ce au dorit să-i spună unii dintre criticii prezenți lui Radu Macrinici, creatorul acestui cel mai vechi festival de teatru din România, a fost, în afară de felicitările pentru rezistență și selecția de anul acesta, că poate nu ar fi stricat să separe „Portretele în atelier” de Secțiunea competitivă, pentru a nu-l sili pe un Radu Afrim, de pildă, să adauge mulțumirilor pentru Premiul special al juriului informația că el a mai luat premii aici și că, de fapt, nici nu a dorit să concureze. Dar dincolo de această observație „tehnică”, revin la cele spuse la început: săptămâna de teatru de la Baia Mare a fost una excepțională, densă și plină de evenimente surprinzătoare, iar pentru subsemnatul nostalgică, evocând, dintr-o memorie lungă, întâlnirea în sala de aici, cea veche, nerenovată, în vara 1972 sau 1973, a unui Liviu Ciulei încă tânăr, dar deja un „bătrân maestru” al scenei, montând *Somnul rațiunii* de Buero Vallejo, cu un extraordinar actor, astăzi uitat și nici atunci prea cunoscut, pentru că a pendulat mereu între Cluj, Târgu Mureș și Baia Mare, pe la marginile vizibilității teatrului românesc, Cazimir Tănase. Am găsit, totuși, două persoane – mult! – care-și aminteau de el. În rest, nicio urmă, alta decât în sufletele noastre, trei. Dar nici acestea nemuritoare.